

Julian Earl

Kráva *na* **stromě**

KIO KAN

**Neuvěřitelné historky
ze života zvěrolékaře**

edice
KIO KAN

Copyright © 2016 Julian Earl
Translation © Jana Vlčková, 2019
Copyright © ALPRESS, s. r. o.

Všechna práva vyhrazena.
Žádnou část knihy není dovoleno užít
nebo jakýmkoli způsobem reprodukovat bez písemného
souhlasu držitele práv, s výjimkou krátkých citací
nebo odkazů, které tvoří součást kritického hodnocení.

Z anglického originálu COWS IN TREES
přeložila Jana Vlčková
Redakční úprava Draha Smutná
Vydalo nakladatelství Alpress, s. r. o., Frýdek-Místek,
v edici Klokán, 2019
shop@alpress.cz
Vydání první

ISBN 978-80-7633-057-3

*Tato kniha je věnována
všem zvířecím pacientům, jejich majitelům
a kolegům z branže, s nimiž jsem se setkal
během své pětáctyřicetileté kariéry.*

*Jet – velký, silný a dostatečně mírný,
aby vozil na hřbetě děti.*

Poděkování

Úplně nejdřív a nejvíc chci poděkovat své dlouhá léta trpící ženě za to, že tolerovala mé odchody do práce v tu nejnemožnější hodinu a moc si nestěžovala na telefonáty, které ji budily uprostřed noci. Zejména si vážím její technické pomoci při psaní a zpracovávání vzpomínek na moji kariéru veterinárního lékaře.

Dále děkuji neurologovi, panu Gerrymu O'Reillymu a jeho týmu z neurologického oddělení v nemocnici Hull Royal, za záchranu života v roce 2012. Od té doby mě neustále povzbuzují.

Miku J. Waltonovi a Paulu Istedovi alias „Edovi“ vděčím za to, že mě provedli tímto projektem. Elena Munnsová z BESPOKE PA byla první, kdo si rukopis přečetl, za což jí také patří velký dík.

Zvláštní poděkování si zaslouží moji učitelé a mentoři, kteří z nějakého důvodu ve slabé chvílce usoudili, že jsem schopen splnit si svůj dětský sen a stát se zvěrolékařem. Díky, profesore Miku C., a vy ostatní. Dále děkuji místním ženským spolkům a klubu mladých farmářů, kteří mě jako první před nějakými patnácti dvaceti lety vyzvali, abych se s nimi podělil o historky se zvířecími pacienty. Vy si je teď můžete přečíst.

Na samý závěr, ale rozhodně ne méně, děkuju zvířatům za to, že mě během těch dlouhých let nikdy vážně neporabila a dala mému životu smysl.

*Autor s koněm jménem Wandle Goliath,
který byl v čase pořízení fotografie
největším na světě.
(Publikováno se svolením
jeho majitele Keitha Sanderse.)*

Proč by někdo chtěl být zvěrolékařem?

„Příliš mnoho fujtablové práce.“

Sám jsem si tuhle otázku položil nesččetněkrát. Proč jsem proboha chtěl být zvěrolékařem? Proč? Miloval jsem zvířata? Anebo mě bavilo, jak mě moji pacienti zahánějí do úzkých? Těšila mě práce s vystresovanými lidmi? Popřípadě jsem nacházel tajné uspokojení v budících uprostřed noci, kdy mě vyděšení majitelé zburcovali kvůli svým churavým mazlíčkům? Možná jsem jen měl rád záhady. Avšak částečně jsem choval podezření, že mě k veterinární medicíně přivedl pocit viny.

Když jsem byl malý, měli jsme doma krb, v němž plápolal otevřený oheň. Tehdy to bylo úplně běžné. Nějak se mi podařilo hodit do něj svého medvídka. Ačkoliv ho maminka opravila tím způsobem, že mu na popálené tlapky přišila obvazy, moje rodina se domnívá, že jsem si to nikdy neodpustil. O několik let později jsem se k tomu postavil čelem a s veškerou vážností sedmiletého dítěte jsem se rozhodl věnovat jedinému povolání, které má co do činění s popálenými zvířaty. Stanu se veterinárním lékařem. Od té doby jsem nic jiného dělat nechtěl. Promiň, Médo. Doufám, že už tě tlapky nebolí.

Nejspíš to bude tenhle případ, protože v útlém věku jsem neznal nikoho jiného, kdo by pracoval se zvířaty, než zvěrolékaře, který pečoval o našeho obrovského černého psa

Jeta, labradora kříženého s irským vlkodavem. Byl tak velký, že jsme se já a moje sestra vozili na jeho hřbetě. Když se protahoval a vyhrbil záda pod stolem v kuchyni, pod nímž měl pelech, nadzvedl těžkou mramorovou desku. Mému otci byl zcela oddán a jednou dokonce vyskočil z okna v prvním patře, když táta odešel a nechal ho doma. Všichni jsme viděli, jak se jeho mohutné černé tělo mihovalo před oknem v přízemí. Vrhł se do hloubky dobrých čtyř metrů. Dole elegantně přistál, aniž po sobě zanechal důlky v zemi.

Jetovi se na ocase udělal nádor, a tak mu museli dlouhý prut amputovat. Zbyl mu z něj patnácticentimetrový pahýl. O několik let později, když bylo Jetovi dvanáct, se nádor objevil znovu – tentokrát u kořene ocasu. Musel být uspán a celá rodina ho oplakávala. Teprve nyní si uvědomuji, jak byl pozoruhodný. Obrovský hafan se dožil dvanácti a půl roku, což je skvělé. Velká plemena nejsou dlouhověká a často se dožívají jen osmi až devíti let. A nejenom to, byl navíc nadmíru mírný a klidný. Něžně očíhával Twinkie, ochočenou myšku, kterou sestra držela na dlani. Zdálo se, že ani Twinkie nevyvádí z míry pohled do očí gigantické obludy, která by ji dokázala slupnout jako malinu, kdyby chtěla. Naštěstí Jet takové sklony nikdy neměl.

Byl to můj první čtyřnohý kamarád, navíc se super povahou, a já jsem předpokládal, že takoví jsou všichni psi. Tak jsem byl naivní. Přesto na mě měl zásadní vliv a já mu vděčím za lásku ke zvířatům. Od té doby mám slabost pro irské vlkodavy, zejména ty uslintané.

Bez lásky a zájmu o zvířata se práce veterinárního lékaře vykonávat nedá a většina zvěrolékařů má zvířata ráda. Ale milují lidští doktoři všechny své pacienty? Musí být den-

tista nadšený z každého zubu? V následujících kapitolách jsem si dovolil zavzpomínat i na zvířata, která jsem v lásce neměl a ona si neoblíbila mě. Alespoň ne za všech okolností. Dlouho jsem obhajoval názor, že pokud chce člověk tuhle práci dělat dobře, neměl by zvířata rozdělovat na oblíbená a neoblíbená. Naší povinností je odpovědně a svědomitě se postarat o všechna, bez ohledu na sympatie.

Ale když vás ve tři hodiny ráno probudí telefon a vy zjistíte, že vám volá dáma, která právě postříkala svého psa sprejem na blechy a zajímá ji, proč se pořád drbe, kladu si otázku, proč se člověk dobrovolně upíše téhle profesi. Odpověď na její otázku zní: Protože se umírající blechy hodně vrtí. Zajímalo by mě, jestli by někdo zavolal na tísňovou linku s dotazem, jestli se má poškrábat, když ho něco svědí. Popřípadě vám někdo zavolá na Boží hod vánoční v devět večer kvůli kulhajícímu psovi a vy dalším dotazováním zjistíte, že pes kulhá už šest let.

„Šest let?“

„Jistě, ale teď se mu to zhoršilo!“

Výtečným příkladem neobvyklých situací, v nichž jsem se ocítl, je následující historka. Zavolal mi znepokojený farmář, že jeho ovce „tancují“. O tomto příznaku jsem slyšel poprvé. Odjel jsem na farmu, zvědavý, jestli je to *lambada* (*lamb* je anglicky jehně), anebo *rumbááá* (*bááá* dělají anglické ovce, české bečí). Po příjezdu jsem zjistil, že ovce skutečně tancují, ale spíš to připomínalo step. Zajímalo mě, kdy s tím začaly, a položil jsem několik obecných otázek k jejich chovu. Jednu ovci jsem vyšetřil a ukázalo se, že má laminitidu, což je velice bolestivé onemocnění kopyt. Pocit je to stejný, jako když se napřed praštíte kládívkem přes prsty a potom chodíte po rukou. „Tancováním“,

čili přeskokováním z nohy na nohu, si ovce ulevovaly od bolesti. Podobně tancoval i jeden pes. Vyšetření ukázalo, že má abscesy mezi prsty u nohou.

Z profesionálního hlediska jsem měl to štěstí, že jsem během let mohl spolupracovat s mnoha talentovanými veterinárními chirurgy, kteří se ve specializovaných přednáškových centrech vybavených magnetickou rezonancí a prvotřídními laboratořemi ochotně dělili o svoje zkušenosti s méně nadanými zvěrolékaři, jako jsem já. Mohli jsme se na ně kdykoliv obrátit s komplikovanými případy. Dále jsem se hodně naučil od venkovských veterinářů, k nimž jsem jako student jezdil na praxi. I oni patřili k obdivuhodným osobnostem, připraveným předat dál své poznatky získané dlouholetým působením v oboru.

Například takový pan F. Kdykoliv jste ho viděli, jak vyšetřuje krávy na březost, měl na hlavě klobouk, pokouřoval krátký doutník a zásadně odmítal dlouhé rukavice z plastu, které člověk obvykle používá, když si ohřívá ruce v kravském zadku. Pan F. tvrdil, že kdyby si je natáhl, necítil by uvnitř dobytčete, co cítit má, a proto je odmítal nosit. Dnes by nejspíš měl problém s hygieniky, dohlížejícími na bezpečnost naší práce. Připomínám, že než se pustil do vyšetřování, pečlivě si ostříhal nehty, aby pacientky nepoškrábal. Dále v kufru auta vozil kartáček na ruce, dlužno přiznat, že značně opotřebovaný.

Jeho kolega, pan J., byl mezi praktikanty obzvlášť oblíbený, a to hned ze dvou důvodů: vozil nás po okolí v půvabném starém mercedesu, což byl pro nás, studenty, dopravní luxus, a vyprávěl nám svoje zážitky z druhé světové války. Tvrdil, že obdržel to nejlepší pověření. Jako člen veterinární jednotky dostal ničím neomezený pas

a směl cestovat po Indii a Barmě. Jediné, co se po něm prý požadovalo, bylo objíždět vlakem tamější jednotky a kastrovat kozly, které měli vojáci za maskoty. Aby nás pobavil, řítil se pan J. ve svém staříčském mercedesu úzkými uličkami obdivuhodnou rychlostí a řezal zatáčky kolem kamenných sloupků. Kdykoliv jsme hrůzou zalapali po dechu, podíval se na nás a zašeptal: „Co je? Vážně? Děje se něco?“

Nikdy svůj vůz seabeméně neodřel a navzdory obavám jsme s ním jezdili rádi. Všem svým studentům vždycky velice ochotně pomáhal.

Pan M. byl úplně jiný typ osobnosti a pracovat pro něho bylo někdy o strach. Hrozili jsme se, abychom něco nepokazili, protože vyváděl takové scény, že veterinární sestry nezřídká rozplakal. Jako zvěrolékař byl skvělý, ale nesměli jste ho rozčilit. Jednou jsem byl svědkem, jak se trpasličí jezevčík zakousl panu M. do dlaně. Pes se pevně držel a pan M. zuřivě mával rukou nad hlavou. Chvilí trvalo, než se jezevčík pustil a neškodně přistál na podlaze. Pan M. tak běsnil, až jsem se bál, že to někdo z nás nepřežije. Buď já, protože jsem měl psa při vyšetřování držet, anebo pes, popřípadě oba. Avšak pan M. vypustil páru způsobem mnohem originálnějším. Napřed sice zamířil k rozklepanému jezevčíkovi schoulenému na podlaze, ale pak vši silou kopl do umakartem obložené stěny. Vytvořil v ní parádní prohlubeň. Několik následujících dní povážlivě kulhal, avšak díra ve zdi vydržela několik let.

Pokud se člověk rozhodne stát zvěrolékařem, je naprosto zásadní, aby se ničeho neštítal a neomdlával při pohledu na sedlou krev, o čemž jsem se poučil hned první den, kdy jsem ve třinácti letech o víkendu pomáhal jednomu vete-

rináři. Strávil jsem v ordinaci pouhých pět nebo deset minut, když pan doktor přinesl dovnitř tělo německého ovčáka – anebo vlčáka, jak jsme jim tehdy říkali. Položil jej na stůl a rozřízl ho (určitě provedl řádnou pitvu), aby zjistil příčinu smrti. Objevil nadmíru zvětšená játra a usoudil, že vlčáka zabila rakovina. Já a sestra Angela jsme dostali za úkol ordinaci uklidit. Očekával jsem, že se tu setkám s živými zvířaty, takže tahle zkušenost byla docela sprcha, která přišla bez varování. Odpoledne jsem se stal svědkem kastrace koček, což je běžný zákrok. Tehdy se mi to zdálo jednoduché, ale první operace, které člověk po získání kvalifikace sám provádí, bývají navzdory snadnosti vždycky o nervy.

Bohužel někteří lidé při zákrocích omdlí, jako jeden po starší pán, který za horkého letního dne sledoval, jak vypouštím obzvlášť hnusně zapáchající absces, trápící jeho kočku. Padl jako podřátý a hlavou prorazil dveře ošetřovny. Naštěstí pád přežil bez následků stejně jako jeho kočka zákrok. Ovšem dveře se opravit nedaly.

Někdo by nechtěl být veterinářem ani za nic. Například podle mého syna, cituji: „Dělám příliš mnoho fujtajblové práce“. Památný výrok padl v souvislosti s císařským řezem, který jsem prováděl u ovce. Vzhledem ke svým zkušenostem a důkazům z následujících příběhů s ním nemůžu nesouhlasit.

N jako nebezpečí

Jak vysoko
dokážeš vyskočit?

Málokterého zvěrolékaře nadchne noční pohotovost, ale někdy nezbyvá nic jiného než vyrazit do akce. Obvykle spadají do tří kategorií a žádnou z nich nelze ignorovat. Jsou to nehody, porody a kolapsy. Společným faktorem naší práce, který nelze přehlížet, je nebezpečí. Během let jsem se setkal s mnoha agresivními psy, kteří se dali tím či oním způsobem zvládnout, ale při jedné příležitosti jsem cítil, že mi hrozí vážné riziko poranění. Byla to jednoduchá záležitost – měl jsem naočkovat anglického bulteriéra, podsaditého teriéra s římským nosem. Měl bych zdůraznit, že s tímhle plemenem se za běžných okolností dobře pracuje, ale když se vyskytne problematický jedinec, pak stojí opravdu za to.

Zprvée, majitelé zaparkovali před klinikou a odmítli vzít svého psa dovnitř, protože v čekárně byli další psi. Žena čekala se psem venku. Když přišli na řadu, muž odmítl mít s tou „potvorou“ cokoliv společného. Myslel tím psa. Žena vyvedla bulteriéra z auta a já jsem si okamžitě všiml, že má dvě vodítka – jedno klasicky přichycené k běžnému obojku a druhé k obojku připomínajícímu ohlávku s popruhem přes čenich. Takové obojky se používají pro ovládání nevychovaných psů. Sledoval jsem, jak se ke mně blíží. Místo aby čtyřnohého pacienta přivedla dovnitř, odvedla ho žena k zábradlí u dveří a přivázala ho tam. Pevně utáhla vodítka, aby se pes nemohl

moc hýbat. Alespoň jsme si to mysleli. Šel jsem k němu. Dunivě vrčel a jasně mi dával najevo, že ví, o co tady jde. Zmítal sebou a pokoušel se osvobodit. Bystře jsem usoudil, že tady není místo pro hrdinství. Pes přišel na očkování a prohlídku. Zdraví mu rozhodně neschází. Přistoupil jsem k němu a něžně do něho zapíchl jehlu – věřte mi, že jsem se snažil být co nejohleduplnější. Na psa jsem dojem neudělal. Naopak zdvojnásobil úsilí dostat se co nejrychleji pryč. Zuřil. Dostatečně hlasitě mě varoval, abych ho nechal na pokoji. K mé hrůze a ke zděšení majitelky sebou mlátil tak úporně, až se mu oba obojky svezly přes hlavu a byl téměř volný. Když panička uviděla, co se děje, zařvala z plných plic: „Do ordinace! ZMIZTE!“

Nepatřím k těm, kteří ignorují dobré rady, ale byl tu malý problém: stál jsem pár metrů od dveří a dělil mě od nich bésnící pes. Nezbyvalo mi než skočit na střechu svého auta, zaparkovaného hned za mnou. Ale tuhle možnost jsem okamžitě zamítl, protože pes pravděpodobně skáče lépe než já, a kromě toho jsem se nechtěl shodit před klienty, které přivábil hluk a sledovali nás okny. Jediný důstojný způsob odchodu byl následující: přeskočit psa, zabouchnout za sebou dveře a zdvořile se zazubit na lidi čekající uvnitř. Naštěstí se to podařilo. Následující léta jsem se modlil, aby bulteriér neonemocněl, a kdyby náhodou ano, aby mu bylo natolik špatně, že bude hodný.

Upřímně řečeno, vždycky poznáte, jestli se vám chirurgický zákrok podařil nebo ne. Pokud vám tahle schopnost chybí, pacient vás dlouho nenechá na pochybách. Kdysi jsem operoval urostlou fenu dobrmana. Jednalo se o vážný zákrok. Měl jsem na paměti, že dobrmani nemají nejlepší pověst, ale tahle fena bez pohnutí stála na vy-

šetřovacím stole a několikrát týdně si v poklidu nechala převazovat rány. Ani nezakňučela a nepokoušela se utéct. Byla jediným psem, kterému jsem při převazech důvěřoval natolik, že ho nikdo nemusel držet. Tímto jí oficiálně skládám hold. Milá T., v mých očích jsi psí hrdinka.

Když už jsme u toho, tak si nevzpomínám na žádného zlého dobrmana, přestože mají pověst ostrých hlídacích psů. Ale rád bych napsal, že mě popuzují komentáře o tom, že agresivita je za všech okolností dílem výchovy neschopného majitele, a ne přírody. Hloupost! Různá plemena mají odlišné vlohy a schopnosti – proto jich máme tolik na výběr. Někteří psi rádi běhají, jako třeba border kolie, teriéři si zase rádi prosazují svou. Někteří psi bývají hyperaktivní, například boxeři a špringršpanělové. Po čtyřiceti letech praxe si nevzpomínám, že bych někdy viděl agresivního anglického setra nebo špatně naloženého Kavalír King Charles španěla. Sice se mě jeden z posledně jmenovaných pokusil kousnout, ale měl k tomu důvod. Musel jsem mu amputovat rozdrčenou nožku a pahýl byl velmi citlivý. Není divu, že mu zdravotní komplikace na nějaký čas zkazily náladu. Ale byla to čestná výjimka potvrzující pravidlo.

Ovšem největší rafani nejsou psi ani kočky, dokonce ani hadi (ačkoliv kousnutí od leguána dost bolí – neptejte se, jak jsem to zjistil). Nejsou to ani papoušci, ačkoliv ti zaujímají čestné druhé místo. Silnými zobáky dokážou rozlousknout tvrdý ořech a prsty jsou o hodně měkčí! Nejvíce koušou opice. Naštěstí jsem se s žádnou nemusel potýkat, a pokud se na ně někdo zeptal po telefonu, poslal jsem ho ke specialistovi. Už jako studenti jsme byli varováni, že práce s opicemi je velice riskantní, proto jsem se jim svědomitě vyhýbal. Opice mají dost velké zuby na to, aby vám mohly způsobit pořádné zranění, a kromě zubů mají

taky ruce, takže si vás při kousání pohodlně přidrží. A aby toho nebylo málo, můžou přenášet pěkně ošklivé choroby. Při vyšetřování byste jim měli nasadit polovičního nelsona a držet jim ruce za zády, aby se vás nemohly chytit. Naštěstí se s nimi většina veterinářů moc nepotká, a jak už jsem řekl, šupem se posílají k odborníkům.

Zvířecí pacienti neohrožují jenom veterinářův život a údy, občas to může být i sluch. Z běžných zvířat, s nimiž se čas-to setkáváme, svá mláďata nejvíc chrání prasata. I o ty se v současné době zhusta stará specialista – někteří kolegové se věnují jenom jim. V době studií se od nás očekávalo, že získáme zkušenosti s pestroutou paletou zvířat. A protože jsem s prasaty neměl moc praxe, nastoupil jsem na farmu zaměřenou na jejich chov. Zkušenosti jsem získal a s prasnici jsem se seznámil víc, než mi bylo milé.

Jednou jsme dostali za úkol přestěhovat prasnici a její týden stará selata z porodního boxu (což je těsná kovová klec sloužící k tomu, aby svině mladé nezalehla) do ohrady na druhé straně dvora, kde budou mít volný pohyb. Vypustili jsme prasnici z klece a zahnali ji do kovové, zhruba metr vysoké ohrady. Potom jsme se vrátili pro selata, abychom je odnesli k matce. Dopustili jsme se velké chyby tím, že jsme matku přestěhovali jako první. Co udělá vyděšené sele, když je chytíte a zvednete? Začne vřeštět z plných plic. Rve to uši. Člověk by nevěřil, jak mají malá prasátka pronikavé hlásky. Podle mě se tak snaží varovat sousedy před únosci.

Vrátil jsem se k ohradě jako první – s uječeným čuníkem pod každou paží. Sotva jsem přikročil ke kovové bariéře, prasnice se proti mně rozběhla, postavila se na zadní a předníma nohama se opřela o horní břevno. Hlasitě bru-

čela a chrochtala. Její otevřená tlama se ocitla půl metru od mého obličejce. Možná jsem provedl pitomost, ale zas tak hloupý jsem nebyl. Udělal jsem jedinou rozumnou věc a hodil jsem – ne – opatrně jsem postavil prasečí sirény do výběhu. Maminka se k nim okamžitě rozběhla.

Blížil se kolega a přinášel další dvě selata. Prasnice, vystresovaná ze ztráty mláďat, se rozhodla změnit taktiku. Byl jsem asi deset metrů od ohrady, když vtom jsem zahlédl růžovou šmouhu. Prasnice se rozběhla k bariéře a překonala ji s elegancí parkurového koně, aniž se jí vůbec dotkla. Kolega jí jen tak tak uskočil z cesty. Neměl na vybranou. Nezbývalo mu než selata pustit a spasit se útekem. Když zdejší pes uviděl, jaké máme s prasnicí povyražení, rozběhl se k ní. Nebyl to dobrý nápad. Prasnice, chránící svoje mladé, jen švihla hlavou na stranu a vzhůru a vymrštila border kolii tři metry do vzduchu. Naštěstí ji nepotrhlala svými zuby, což může být velmi účinná zbraň. Pes byl v šoku, ale nic se mu nestalo. Určitě se k praseti už nikdy ani nepřiblížil.

Některé události mohou být, pokud ne přímo nebezpečné, pak přinejmenším bolestivé, když je nečekáte.

Při práci s hospodářskými zvířaty vám nehrozí jen obvyklé kopnutí od koně či krávy. Občas se věnujete rutinním úkonům, které považujete za bezpečné a snadné, a domníváte se, že se nemůže nic zvrtnout. Vždycky však existuje výjimka.

Jednoho zářivého dne – během nějž mělo dojít k zatmění slunce – jsem odjel na farmu, kde jsem měl za úkol vykastrovat dvacet nebo třicet jehňat starých několik měsíců.

„Můžete mi ho na chvilku přidržet? Výborně, takhle je to perfektní. Oukej, díky.“